ความเป็นมาของชุมชนสหกรณ์บ้านคลองโยง ในการเป็นชุมชนแรกที่ได้รับโฉนดชุมชน

ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 ชุมชนสหกรณ์บ้านคลองโยง จะเป็นชุมชนแรกในประเทศไทยที่ได้รับโฉนดชุมชน สำหรับความเป็นมานั้น บ้านคลองโยงเป็นชุมชนเก่าแก่บริเวณ "ทุ่งนครชัยศรี" บรรพบุรุษ ปู่ย่าตายาย ได้บุกเบิกหักร้างถางพงเพื่อจับจองที่ดินทำกินมากว่า 4-5 ชั่วอายุคน พื้นที่ดินของสหกรณ์บ้านคลองโยงปัจจุบันจำนวนราว 1,803 ไร่ ตั้งอยู่ในตำบลคลองโยง และตำบลลานตากฟ้า จ. นครปฐม ตามแนวคลองโยงซึ่งเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำนครชัยศรี

ผืนดินนี้เคยอยู่บนพื้นที่พัฒนาคลองมหาสวัสดิ์ช่วงพ.ศ. 2400-3 หลังสัญญาเบาริง พ.ศ. 2398 ซึ่งเจ้านายในรัชกาลที่ 4 ทรงจับจองเพื่อถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน ชาวบ้านผู้เคยหักร้างถางพงจึงต้องเช่านาทำกินกันสืบมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2518 ชาวนาผู้เช่าได้ร้องขอให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้นำเงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร พ.ศ. 2518 ตามโครงการกองทุนเพื่อจัดหาที่ดินให้แก่เกษตรกร โดยมีเจตนารมณ์จัดสหกรณ์นิคมเช่าเชื่อที่ดินด้วยเงินค่าที่ดินและค่าพัฒนาปรับปรุงจำนวน 6.8 ล้านบาท

"ในโอกาสนี้ พวกเราขอกราบขอบพระคุณท่านสาทิตย์ วงศ์หนองเตย ในฐานะประธานคณะกรรมการฯ ที่ได้ช่วยแก้ปัญหาจนสุดล่วงไปได้ และยังทำให้นโยบายการกระจายการถือครองที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชนสามารถดำเนินการให้เป็นจริงได้ อย่างไรก็ดี เรายังคิดว่าหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักโฉนดชุมชน ฯลฯ ต้องเข้ามาหนุนเสริมช่วยให้พวกเราสามารถก้าวไปข้างหน้าได้อีก ดังที่บอกแล้วว่าการได้มาซึ่งที่ดินเป็นก้าวที่สำคัญ แต่ชีวิตเกษตรกรยังต้องต่อสู้กับอีกหลายเรื่องนัก" ตัวแทนชุมชนสหกรณ์บ้านคลองโยงกล่าวปิดท้าย

ต่อมาใน พ.ศ. 2519 หลังการซื้อที่ดินได้เข้าสู่กระบวนการจัดตั้งสหกรณ์นิคมโดยให้มีการเช่าที่ดินขึ้นก่อนเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดรูปที่ดินและการบริหารจัดการ แต่การดำเนินการไม่แล้วเสร็จเพื่อให้ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของชาวบ้านตามเจตนารมณ์เดิม แม้ชาวบ้านจะคืนเงินแก่กองทุนหมุนเวียนฯ ในรูปแบบค่าเช่าแล้วก็ตาม

ใน พ.ศ. 2544 รัฐบาลมีนโยบายให้เช่าที่ดินราชพัสดุเท่านั้น จึงมีมติคณะรัฐมนตรี 25 ธันวาคม พ.ศ. 2544 ห้ามนำที่ดินราชพัสดุมาดำเนินการจำหน่าย จ่าย โอน แก่ผู้อื่นและให้ส่งมอบที่ดินแปลงนี้คืนแก่กรมธนารักษ์เมื่อ พ.ศ. 2549

ชาวบ้านคลองโยงจึงได้รวมตัวกันทวงสิทธิ์ในที่ดินทำกินตามเจตนารมณ์ของโครงการกองทุนเพื่อจัดหาที่ดินให้แก่เกษตรกร โดยในวันที่ 4-12 มีนาคม พ.ศ. 2552 ได้เข้าร่วมชุมนุมเพื่อเสนอข้อร้องเรียน และรัฐบาลได้ตั้ง "คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย" โดยมีนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นประธาน

รัฐบาลได้ตั้งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินราชพัสดุและอนุกรรมการศึกษาแนวทางและมาตรการตามนโยบายการกระจายการถือครองที่ดิน ที่มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายก รัฐมนตรี นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย เป็นประธาน ซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์ประสานการเจรจาระหว่างฝ่ายต่างๆ จนนำมาสู่ทางออกในการแก้ปัญหาในแนวทางโฉนดชุมชน

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2553 และ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2553 พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรี 25 ธันวาคม พ.ศ. 2544 ให้นำที่ดินมาดำเนินการจัดการให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐภายใต้เจตนารมณ์เดิมของกองทุนหมุนเวียนฯ พ.ศ. 2518 โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ให้ดำเนินตามแนวทางของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ด้านนโยบายการกระจายการถือครองที่ดินและบริหารจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนและมั่นคงโดยชุมชนในรูปแบบโฉนดชุมชน กล่าวคือ ให้สหกรณ์บ้านคลองโยงเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินและสมาชิกของสหกรณ์มีสิทธิในการครอบครองและใช้ประโยชน์โดยห้ามจำหน่าย จ่าย โอนให้แก่ผู้อื่นใด เว้นแต่จะตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท

"โฉนดชุมชนมีข้อดีกับชุมชนบ้านคลองโยงเนื่องจากเป็นหลักประกันให้คนคลองโยงมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองอย่างมั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นหลักประกันว่าที่ดินจะไม่มีการเปลี่ยนมือไปสู่คนข้างนอก ซึ่งจะทำให้พื้นที่การทำมาหากินของเราซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ไม่ถูกรุกรานจากโรงงาน บ้านจัดสรร ฯลฯ ที่สำคัญคือจะช่วยให้มีการบริหารจัดการร่วมกันในรูปของสหกรณ์ ซึ่งก็คือ ชุมชนนั่นเอง เพราะสมาชิกสหกรณ์ก็คือคนในชุมชน เราจะบริหารงานแบบเห็นหน้ากันและช่วยกัน ซึ่งมีการกำหนดระเบียบโฉนดชุมชนกันแล้ว" ตัวแทนชุมชนสหกรณ์บ้านคลองโยงเผยถึงความรู้สึก